

У 2015 році у більшості сортозразків в колекційному матеріалі відмічено високі бали стійкості - 5-7. З них 3 сорти (Ольжана, Сяйво та Волгоградська 60) були кращими за комплексною стійкістю до досліджуваних хвороб. Висока загальна стійкість сортів у 2015 році обумовлена сприятливими погодними умовами.

У 2016 році комплексну стійкість до збудників досліджуваних хвороб спостерігали у 8 сортів: Ольжана, Снігурка, Сяйво, Волгоградська 60, Столична, Копилівчанка, Оберіг Миронівський та німецький сорт Torrild.

Найвищий бал стійкості проти борошнистої роси (7) порівняно з сортом-стандартом 1 - Подолянка протягом трьох років мали такі сорти як Пам'яті Гірка, Ольжана, Снігурка, Еритроспермум 316, Сяйво, Волгоградська 60, молдавський сорт VATRA та німецький сорт Torrild. Найвищий бал стійкості проти збудника септоріозу мали такі сорти як Пам'яті Гірка та Ольжана протягом трьох років. Комплексна стійкість протягом трьох років спостерігалась у сортів Пам'яті Гірка, Ольжана, Сяйво та Волгоградська 60. У порівнянні зі стандартом Поліська 90 виділені сорти з комплексною стійкістю Ольжана, Снігурка, Сяйво, Волгоградська 60, Столична, Копилівчанка та німецький сорт Torrild. Ці сорти можна вважати цінним матеріалом для подальших схрещувань.

**УДК: 632.7:633(292.485)(477)**

**ФАКТОРИ, ЩО ОБМЕЖУЮТЬ ШКІДЛИВІСТЬ ОСНОВНИХ ВИДІВ  
ФІТОФАГІВ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В  
ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

**Ющенко Л.П., Мамчур Р.М., Дрозд П.Ю., Сахненко Д.В.,  
Кириченко О.В., Варченко Т.П.**

*Національний університет біоресурсів і природокористування України*

В 2010-2016 роках динаміка осередків масового розмноження окремих видів фітофагів на сучасних польових культурах залежала від комплексу факторів формування агроценозу. Однак виникнення спалахів масового розмноження комах у ценозах корелювало ( $r=0,75-0,91$ ) із фітосанітарними показниками угідь минулих років, рельєфом, агрохімічними властивостями, структурою посівних площ, фізіологічним станом кормових рослин на основних етапах їх органогенезу.

Так, у посівах, ослаблених посухою, покращувалась кормова цінність стебел і листя для живлення личинок спеціалізованих видів фітофагів. При цьому виживання личинок внутрішньостеблових фітофагів достовірно підвищувалось до 24% у порівнянні з контролем. Якість корму значною мірою регулювало виживання популяції в період спалаху та впливало на її просторову

структуру, що відмічено для основних видів фітофагів, які поширені в польових сівознах Лісостепу України. Кількісні і якісні зміни доцільно урахувати при розробці та впровадженні у виробництво ресурсощадних захисних заходів як від багатодних, так і спеціалізованих шкідливих видів комах. Коливання їх чисельності також залежала від щільності популяції, а саме – внутрішньо- та міжвидовою конкуренцією, впливу ентомофагів і хвороб на стадії личинки і лялечки досліджених видів комах. Підтверджені показники 5-ти і 12-ти річних циклів популяцій шкідників польових культур, які повністю або частково визначалася особливостями біології, екології, зокрема, фізіологічного стану шведських мух, опомізи пшеничної, пильщиків, хлібних жуків, коваликів, озимої совка і попелиць.

В роки досліджень коливання чисельності популяцій визначалося дією комплексу природних механізмів, які за принципом зворотного зв'язку забезпечували стабільність системи агроценозу із сезонною динамікою чисельності фітофагів. При цьому їх модифікація відбувалася під впливом чинників, не пов'язаних із щільністю популяції, що залежить як від погодних умов, так і від наслідків застосованих технологій вирощування сільськогосподарських культур. Актуальним виявилась регуляція чисельності видів фітофагів за механізмами біотичних та внутрішньовидових чинників кожного конкретного поля із прогнозом появи і розмноження комах на сучасних і перспективних сортах та гібридах сільськогосподарських культур.

**УДК 633.63:631.52:576.3**

## **РОЗДІЛЬНОКВІТКОВІСТЬ АПОЗИГОТИЧНИХ ПОТОМСТВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ**

**О.А. Яцева**

*Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків  
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Роздільноквітковість (РК) є однією із найбільш важливих ознак у цукрових буряків, так як дозволяє використовувати технологію вирощування цієї культури без затрат ручної праці. У зв'язку з цим вивчення збереження та передачі в апозиготичних поколіннях цукрових буряків ознаки роздільноквітковості є актуальним.

Генетична природа нестабільності ознаки роздільноквітковості в популяціях цукрових буряків упродовж тривалого часу залишалася не дослідженою і тільки відкриття рецесивних алелей у локусу M-m дозволило частково зрозуміти природу нестабільності даної ознаки.

Зарубіжні вчені пропонують дигенну гіпотезу успадкування ознаки роздільноквітковості (РК), що враховує взаємодію багатьох рецесивних алелей структурного (m) і регулярного (i) локусів, що дозволяють шукати пояснення прихованого генетичного поліморфізму роздільноплідних фенотипів.